

פרשת תולדות תשפ"ב אבות ובנים

בראשית פרק כה 7109 ט

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק :

רש"י

(יט) ואלה תולדות יצחק - יעקב ועשיו האמורים בפרשה :
אברהם הוליד את יצחק - על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזהק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקדוש ברוך הוא, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק :

רמב"ם

אמר הכתוב ואלה תולדות יצחק בן אברהם - על עשו ויעקב בניו האמורים למטה, והזכיר הכתוב איך היתה ילידתם :
אברהם הוליד את יצחק - לשון רש"י, על ידי שכתוב יצחק בן אברהם הוזהק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, לכך צר הקדוש ברוך הוא קלסתר פניו דומה לאברהם שיאמרו הכל אברהם הוליד את יצחק. ורבי אברהם אמר עוד שטעם הוליד גדל ורבה, כמו יולדו על ברכי יוסף, כמו שאמר וישלחם מעל יצחק בנו : והנכון בעיני כי חזר עתה והחל באב היחס, כמנהג הכתוב לחזור באנשי המעלה אל ראש היחס, וכן בדברי הימים (א א יז יח) כתוב בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם, וארפכשד ילד את שלח. וכאשר השלים חזר ואמר (שם כד) שם ארפכשד שלח, עד אברם הוא אברהם. וכן ביחוס בנימין חזר למפרע והחל, ונר הוליד את קיש וקיש הוליד את שאול (שם ח לג, ט לט). אף כאן, אברהם הוליד את יצחק ויצחק הוליד את יעקב כאשר יזכיר : וחזר לספר זה, בעבור שאמר (לעיל כה יב) ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם, שאם אמר גם כן ואלה תולדות יצחק בן אברהם בלבד, הנה השווה שניהם ביחוס ובמעלה, ואף כי הקדים הבכור, ועוד, שהיה ראוי שיתחיל באברהם ויאמר "אלה תולדות אברהם", אבל לא רצה לעשות כן שלא ימנה ישמעאל ובני קטורה, ולכך חזר והשלים אברהם הוליד את יצחק, לומר כי הוא לבדו תולדותיו וכאלו לא הוליד אחר יחשב, כמו שנאמר לו (לעיל כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע : ולכך אמר למעלה (כה יב) גם כן אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם, לכבוד יצחק, לומר שאין אלו תולדות היחס לאברהם, רק הם בני האמה, וכמו שאמר (לעיל כא יג) וגם את בן האמה לגוי אשימנו. וכן עשה הכתוב אף בדברי הימים (א א כח), כי אמר מתחילה בני אברהם יצחק וישמעאל, ואלה תולדותם בכור ישמעאל נביות, והזכיר ובני קטורה פילגש אברהם ילדה את זמרון, והיה ראוי שיאמר "בני יצחק", וחזר והחל ויולד אברהם את יצחק, בני יצחק עשו וישראל :

בראשית פרק כד

(ה) ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת ההשב אשיב את בנד אל הארץ אשר יצאת משם : (ו) ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה : (ז) יקנך אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומאריך מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם :

רש"י

(ז) ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי - ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר (פסוק ג) ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ : **מבית אבי** - מחרן : **ומאריך מולדתי** - מאור כשדים : **ואשר דבר לי** - לצרכי, כמו (מלכים א' ב ד) אשר דבר עלי, וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור מפורשים בלשון על, ותרגום שלהם עלי עלוהי עליהון, שאין נופל אצל דבור לשון לי ולו ולהם, אלא אלי אליו אליהם ותרגום שלהם עמי עמיה עמהון, אבל אצל אמירה נופל לשון לי ולו ולהם : **ואשר נשבע לי** - בין הבתרים :

בראשית פרק כו

(א) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה : (ב) ויגרא אליו יקנך ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך : (ג) גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך : (ד) והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ : (ה) יעקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתו :

רש"י

(ב) **אל תרד מצרימה** - שהיה דעתו לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך : (ג) **האל** - כמו האלה : (ד) **והתברכו בזרעך** - אדם אומר לבנו יהא זרעך כזרעו של יצחק, וכן בכל המקרא. וזה אב לכולן (להלן מח כ) בד יברך ישראל לאמר ישימך כאפרים וכמנשה, ואף לענין הקללה מצינו כן (במדבר ה כז) והיתה האשה לאלה, שהמקלל שונאו אומר תהא כפלוגית, וכן (ישעיה סה טו) והנחתם שמכם לשבועה לבחירי, שהנשבע אומר אהא כפלוגי אם עשיתי כך וכך : (ה) **שמע אברהם בקולי** - כשנסיתי אותו : **וישמר משמרותי** - גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות ושבות לשבת : **מצותי** - דברים שאילו לא נכתבו ראויין הם להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים : **חקותי** - דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו : **ותורתו** - להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני :

בראשית פרק טו פסוק יח

בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת יְקֹנֶק אֶת אַבְרָם בְּרִית לְאֹמֶר לְזַרְעֶךָ נְתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת :

רש"י

לזרעך נתתי - אמירתו של הקדוש ברוך הוא כאילו היא עשויה: **הנהר הגדול נהר פרת** - לפי שהוא דבוק לארץ ישראל קוראהו גדול אף על פי שהוא מאוחר בארבעה נהרות היוצאים מעדן, שנאמר והנהר הרביעי הוא פרת. משל הדיוט עבד מלך מלך, הדבק לשחזור וישתחוו לך:

רמב"י

ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר - הנה הקדוש ברוך הוא הבטיח את אברהם במתנת הארץ פעמים רבים, וכולם לצורך ענין. בבואו בארץ מתחלה אמר לו לזרעך אתן את הארץ הזאת (לעיל יב ז), ולא באר מתנתו, כי אין במשמע רק במה שהלך בארץ עד מקום שכם עד אילון מורה: ואחרי כן כשרבו זכיותיו בארץ הוסיף לו שא נא עיניך וראה צפונה ונגבה וקדמה וימה (לעיל יג יד), כי יתן לו כל הארצות ההן בכללן. ואין הטעם אשר אתה רואה בעיניך, כי ראות האדם איננו למרחק, רק שיתן לו לכל מראה עיניו הרוחות. או שהראהו כל ארץ ישראל כאשר היה במשה רבינו. והוסיף לו בברכה השנית הזאת עוד ולזרעך עד עולם, ושירבה זרעו כעפר הארץ: ובפעם השלישית באר לו תחומי הארץ, והזכיר לו כל העמים עשרה אומות, והוסיף לכתוב לו ברית עליהן שלא יגרום החטא, וכאשר צוהו על המילה אמר לו לאחזת עולם (להלן יז ח), לאמר שאם יגלו ממנה עוד ישובו וינחלוה. והוסיף והייתי להם לאלהים, שהוא בכבודו ינהיג אותם ולא יהיו בממשלת כוכב ומזל או שר משרי מעלה, כאשר יתבאר עוד בתורה (ויקרא יח כה): ואמר הכתוב בפעם הראשונה **לזרעך אתן**, בלשון עתיד, וכן בשנית, כי עד הנה לא נתנה אליו כולה, ולפיכך אמר לו אתננה, אבל בשלישית בשעת הברית אמר לזרעך נתתי, לאמר שיכרות לו ברית על המתנה שכבר נתן לו. וכן בעת המילה כשאמר "לאחזת עולם" אמר לו "ונתתי לך" בעתיד. ורש"י כתב לזרעך נתתי, אמירת הגבוה כמו שהיא עשויה. ואין צורך במקום הזה:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.